

Hoge commissaris te Djakarta (Lamping) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Peters), 5 juli 1951

Mede bestemd voor Stikker.

Hoewel 29 Juni een afscheidsaudiëntie bij de President werd aangevraagd, liet deze weten dat 'drukke' bezigheden en zijn reis naar Bandung op 3 Juli het 'tot zijn spijt' onmogelijk maakten mij te ontvangen. Verwonderen doet mij, gezien de instelling van de President, zulks niet, maar ik heb de beleefdheid in acht genomen.

De Premier en Vice-Premier hadden daarentegen te kennen gegeven mijn bezoek gaarne tegemoet te zien. Zij stelden voor dat zij mij gezamenlijk zouden ontvangen welke ietwat merkwaardige figuur nog geaccentueerd wordt doordat, na begroeting, een secretaris onopvallend binnenkwam en in een hoek ging zitten meeluisteren (en aantekeningen maken?). Waarschijnlijk vertrouwen ministers elkaar niet al te veel en wilde men zeker zijn dat geen twijfel zou ontstaan over elk woord dat ik zei: het onderhoud had een aangenaam, maar gespannen karakter.

Mijn bedoeling was om zoveel mogelijk de Nederlandse positie reeds nu te versterken bij eventuele toekomstige besprekingen. Toen Sukiman vroeg wat ik persoonlijk dacht van de sfeer waarin de toekomstige besprekingen met Nederland zouden worden gevoerd, antwoordde ik dat, wanneer mijn indruk juist was dat deze sfeer van Indonesische zijde gunstig zou zijn - en alleen dan - mijns inziens ook van Nederlandse kant op een zo gunstig mogelijke stemming kon worden gerekend, maar dat ik toch wel wilde waarschuwen tegen overdreven verwachtingen. Ik heb gedurende het gehele gesprek de kwestie Nieuw-Guinea kunnen ecarteren en had ongezochte gelegenheid om inzake mogelijke besprekingen over het uniestatuut de begrotingsrede van Minuor te stellen in het kader van de vierde alinea van Peters 77.

In het verdere verloop van het gesprek bracht ik naar voren dat de ontwikkeling hier te lande met recht steeds ongunstiger indruk in Nederland begon te maken. Dit gold bijv. ten aanzien van de veiligheid, waarbij ik opmerkte wel te weten dat het leger de mobiele brigade en de politie deden wat zij konden en dat ik bij mijn reis naar Oost- en Midden-Java zelf daar ook uitgesproken successen had geconstateerd. Sukiman verklaarde zich over deze uitlating verheugd en memoreerde ter adstructie dat de Regering circa 1.000 gevangenen had vrijgelaten en dat meer zouden volgen. Ik antwoordde dat ik een andere verklaring aannemelijk zou hebben gevonden, waarbij ik doelde op zwakte der Regering, hetgeen Sukiman ontkende 'zij het dat wij natuurlijk risico's nemen'.

Ik wees verder op in Nederland bestaande ontstemming over arrestaties. (Onaangenaam voor ons in dit geval is dat de laatste tijd steeds meer aanwijzingen zijn van medeplichtigheid van Nederlanders bij guerrilla's).

Ik verheelde niet mijn groeiende preoccupatie over de nieuwe golf van ernstige arbeidsmoeilijkheden, nu weer inzake lebaran gratificatie, daarbij meer in het algemeen op de ongelukkige politiek van de Minister van Arbeid zinspelend: ik wees op gecoördineerde communistische actie. Dit werd niet ontkend, maar Sukiman stelde daartegenover dat 'de' maatschappijen aan de arbeiders toch wel een groter aandeel in de enorme bedrijfswinsten konden afstaan. Ik wees erop dat hoge dividenden samenhangen met topprijzen-economie: werden lonen te veel verhoogd, dan zou bij dalende conjunctuur het peil niet gehandhaafd kunnen worden en zouden de communisten weer vrij spel krijgen. Sukiman zei het zeer te betreuren wanneer bij mij de indruk postvatte als zou de Regering op dit gebied niet krachtig genoeg optreden: uit mijn stilzwijgen heeft Sukiman mijn opvatting kunnen begrijpen. Resumerend voerde ik aan dat de situatie langzamerhand dermate moeilijk werd voor het bedrijfsleven dat ik werkelijk niet meer wist wat ik mijn mensen moest aanraden als mijn advies werd gevraagd over de vraag of men hier eigenlijk nog wel kon blijven. Als ander voorbeeld noemde ik de toestand in de havens waar zich

inderdaad de vraag voordeed in hoeverre aanleggen in bijv. Priok nog wel verantwoord was. Sukiman wist dat ik doelde op demarche van scheepvaartmaatschappijen en antwoordde dat het Kabinet terzake een commissie had benoemd onder Djuanda. Ook wees ik op het besluit van HVA om zich in Abessinië te vestigen en tenslotte op de exodus van Nederlandse experts, welke Sukiman zei zeer te betreuren, omdat men toch maar liefst met goede Nederlanders in zee ging.

Toen gevraagd werd naar mijn plannen in Nederland vroeg ik of ik Supomo aldaar ongeveer midden Juli zou ontmoeten. Ik stelde deze vraag mede in verband met mij uit kringen van paleis bereikt hebbende geruchten dat de President van de reis van Supomo 'niets' wist en dat ook Sukiman nog niets had beslist. Sukiman ontweek voortdurend het punt of Supomo zou worden gezonden. In ieder geval zou 'het wel later worden'. Toen ik vroeg waarom, luidde het antwoord, dat de Regering nog steeds geen beslissing had genomen over het rapport van commissie-Supomo: een uitlating waarop ik niet inging, maar die mij toch maar matig bevalt. Ik antwoordde, dat wanneer Supomo later kwam ik of met verlof of op terugreis zou zijn.

Ik had ook de gelegenheid om de brief van Götzen van 26 Mei 13/314 over garantiewet ter sprake te brengen, waarover mijn 124.

Zonder een pessimistische prognose te willen stellen, welke ik bovendien niet kan adstrueren, vraag ik mij toch dikwijls af of de mogelijkheid uitgesloten is dat de Indonesische Regering eerst de uniekwestie wil bespreken als die zaak mocht kunnen geregeld, of in een later stadium van de besprekingen toch weer Nieuw-Guinea naar voren zal brengen. Is rapport Supomo Sukarno misschien niet stringent genoeg? Verklaart deze omstandigheid misschien de moeilijkheid van de Regering om haar standpunt ten aanzien van dit rapport te bepalen? Verklaart zulks wellicht een aarzeling of Supomo voor President de aangewezen man zou zijn? Wil daarom de President mij nu niet spreken? Het zijn allemaal louter gissingen.